

บทที่ 4

หลักเกณฑ์การผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ตามระบบกฎหมายไทย

4.1 ความนำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้ไว้ กล่าวคือ เมื่อคู่สัญญาตกลงเข้าทำสัญญาซื้อขายซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ที่แน่นอนแล้ว หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามภาระหนี้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว คู่สัญญาฝ่ายนั้นย่อมมีความรับผิดอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ดังนั้นสัญญาซื้อขายที่กำหนดให้ผู้ซื้อชำระราคาหรือให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าตามกำหนดเวลาที่แน่นอน หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาแล้ว คู่สัญญาฝ่ายนั้นย่อมมีความรับผิดอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ดังนั้นหากยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาจะถือว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ตามสัญญาไม่ได้¹

อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... ได้กำหนดหลักการผิดสัญญาขึ้นใหม่เรียกว่า “การผิดสัญญาล่วงหน้า” อันเป็นหลักการที่กำหนดให้การผิดสัญญาสามารถเกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายได้ และใช้บังคับกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์เท่านั้น หลักการผิดสัญญาล่วงหน้าตามร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มีลักษณะเช่นเดียวกับหลักการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Anticipatory Breach) และถือเป็นหลักการใหม่ซึ่งปรากฏขึ้นในระบบกฎหมายไทย

¹ ศาสตราจารย์ ดร. จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 50-60

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคตที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทย ผู้เขียนจะนำเสนอโดยแยกพิจารณาออกได้ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก พิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และส่วนที่สอง พิจารณาตามร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2 หลักเกณฑ์การผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์เป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษต่างจากสัญญาซื้อขายทั่วไป และยังไม่มีการให้นิยามความหมายที่แน่นอนเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ในบทบัญญัติของกฎหมายไทยในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการนิยามความหมายสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ในประเทศไทยที่ปรากฏขึ้นในร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... ซึ่งได้เสนอขอบเขตของคำว่า "สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์" ไว้ว่าต้องเป็นสัญญาซื้อขายที่มีคุณลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดใน 3 ประการ ดังต่อไปนี้

- (1) สัญญาซื้อขายสินค้าภายในประเทศที่คู่สัญญาเป็นผู้ประกอบกิจการค้าพาณิชย์
- (2) สัญญาซื้อขายสินค้านานาชาติที่คู่สัญญามีสถานประกอบการ* (Place of Business) ตั้งอยู่ในดินแดนของประเทศต่างกัน

* ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 1 วางหลักไว้ว่า "ผู้ประกอบกิจการค้าพาณิชย์" หมายความว่า นิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรมาแบ่งปันกัน ไม่ว่าจะเป็นิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือกฎหมายต่างประเทศ ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน กลุ่มบุคคลในกิจการร่วมค้า และผู้ที่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มหรือภาษีมูลค่าเพิ่มชั่วคราวตามประมวลรัษฎากร

** ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 1 วางหลักไว้ว่า "สถานประกอบการ" (Place of Business) หมายความว่า สถานที่ตั้งหรือที่แสดงต่อผู้เกี่ยวข้องว่าเป็นที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ หรือสำนักงานสาขาที่คู่สัญญาใช้เป็นที่ทำกรงานหรือเป็นที่ติดต่อปกติของแต่ละฝ่ายในขณะทำสัญญา ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดมีสถานประกอบการหลายแห่งให้ถือว่าสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสัญญานั้นมากที่สุดเป็นสถานประกอบการของคู่สัญญาฝ่ายนั้น และหากฝ่ายใดไม่มีสถานประกอบการให้ถือว่าถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสถานประกอบการของฝ่ายนั้น

(3) สัญญาซื้อขายที่คู่สัญญาตกลงอย่างชัดแจ้งว่าให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้

จึงกล่าวได้ว่า สัญญาซื้อขายซึ่งมีคุณลักษณะประการใดประการหนึ่งใน 3 ประการข้างต้น ถือเป็นสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ขอบเขตของสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้วจะพบว่า คุณลักษณะของสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์สามารถแบ่งแยกพิจารณาออกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์เป็นสัญญา ซึ่งให้ความสำคัญกับตัวคู่สัญญา กล่าวคือ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องเป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรมาแบ่งปันกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศก็ตาม ประการสอง สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ยังเป็นสัญญาที่ให้ความสำคัญกับที่ตั้งของสถานประกอบการ (Place of Business) ของคู่สัญญา กล่าวคือ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต้องมีสถานประกอบการตั้งอยู่ในดินแดนคนละประเทศ ประการที่สาม คู่สัญญาที่เข้าทำสัญญาซื้อขายสามารถตกลงอย่างชัดแจ้งว่าต้องการให้สัญญาซื้อขายที่ตนเข้าทำอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางได้

เมื่อพิจารณาลักษณะของสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว จะเห็นได้ว่าปัจจัยในเชิงการค้าและพาณิชย์ของตัวคู่สัญญา หรือความห่างไกลกันโดยระยะทางของตัวคู่สัญญา ย่อมส่งผลกระทบต่อโอกาสที่คู่สัญญาจะไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาหรือแนวโน้มที่คู่สัญญาจะไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ อาจเกิดขึ้นได้ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา

ยกตัวอย่างเช่น บริษัท ข ตกลงเข้าทำสัญญาซื้อขายรถยนต์จากบริษัท ก ซึ่งเป็นโรงงานประกอบรถยนต์ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2550 สัญญาดังกล่าวกำหนดให้บริษัท ก มีหน้าที่ส่งมอบรถยนต์ให้แก่บริษัท ข และบริษัท ข มีหน้าที่ชำระราคาสินค้าให้แก่บริษัท ก โดยกำหนดเวลาในการส่งมอบและชำระราคาสินค้าคือวันที่ 1 ธันวาคม 2550 เช่นนี้หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2550 โรงงานผลิตสินค้าของบริษัท ก ประสบกับปัญหาคนงานประท้วงจนไม่สามารถดำเนินกระบวนการผลิตสินค้าเพื่อส่งมอบให้แก่ลูกค้าได้ในกำหนดเวลาตามสัญญาได้ บริษัท ข ซึ่งต้องเตรียมการจัดหาเงินเพื่อมาชำระราคาสินค้าย่อมได้รับความเสียหาย หากถึงกำหนดเวลาตามสัญญาแล้วปรากฏว่าบริษัท ก ไม่สามารถส่งมอบสินค้าได้

จากสถานการณ์การผิดสัญญาที่กล่าวข้างต้น เรียกได้ว่าเป็นการผิดสัญญาที่เกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา หรืออีกนัยหนึ่งคือการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดในอนาคตนั่นเอง ซึ่งต่อไปนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์แนวทางการปรับใช้บทบัญญัติประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดในอนาคต โดยจะวิเคราะห์เป็นลำดับดังต่อไปนี้ (1) การปรับใช้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการผิดสัญญา (2) การปรับใช้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดในอนาคต (3) ปัญหาอันเกิดจากการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

4.2.1 การปรับใช้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการผิดสัญญา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อคู่สัญญาตกลงเข้าทำสัญญาซื้อขายซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้ที่แน่นอนแล้ว หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนตามกำหนดเวลาดังกล่าว คู่สัญญาฝ่ายนั้นย่อมมีความรับผิดอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา กล่าวคือ สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่กำหนดให้ผู้ซื้อชำระราคาหรือให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าตามกำหนดเวลาที่แน่นอน หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาแล้ว คู่สัญญาฝ่ายนั้นย่อมมีความรับผิดอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ดังนั้นหากยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาจะถือว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ตามสัญญาไม่ได้²

“การผิดสัญญา” (Breach of Contract) เป็นแนวความคิดที่ปรากฏในระบบคอมมอนลอว์ ในขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยให้หลักการไม่ชำระหนี้ หลักการไม่ชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีสาระสำคัญคือ การไม่ชำระหนี้เกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ โดยลูกหนี้มี “ความผิด” (Fail)³ หมายถึง ลูกหนี้ทำผิดหรือมีส่วนผิดในการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องอันเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย ซึ่งความผิดของลูกหนี้นี้อาจเกิดจาก

² จิต เศรษฐบุต, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 50-60

³ จิต เศรษฐบุต, แก้ไขเพิ่มเติมโดยรองศาสตราจารย์ ดร.ดาราวรรณ ธีระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 54

กรณีที่ถูกหนีใจหรือประมาทเลินเล่อหรือโดยเหตุอื่นที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ อันเป็นลักษณะของความรับผิดชอบที่เรียกว่า “Subjective Responsibility”⁴ ทั้งนี้เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ได้ ซึ่งตรงตามหลักที่ว่า “ไม่มีความรับผิด โดยไม่มีความผิด” (no liability without fault)⁵

ทั้งนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 1 เกี่ยวกับเอกเทศสัญญา ลักษณะสัญญาซื้อขายไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การไม่ชำระหนี้ในสัญญาซื้อขายโดยเฉพาะ จึงจำเป็นต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 ลักษณะ 1 ว่าด้วยบทเบ็ดเสร็จทั่วไปเกี่ยวกับหนี้ และลักษณะ 2 ว่าด้วยสัญญา มาปรับใช้กับการไม่ชำระหนี้ในสัญญาซื้อขาย ทั้งนี้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวสามารถแบ่งแยกพิจารณาได้ 2 ประการคือ ประการแรก การไม่ชำระหนี้ และประการที่สอง ผลของการไม่ชำระหนี้ ดังซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1.1 การไม่ชำระหนี้

การที่ผู้ซื้อไม่ชำระราคาหรือผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าเมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว กรณีย่อมถือได้ว่าผู้ซื้อหรือผู้ขายนั้นไม่ชำระหนี้ตามสัญญา และการไม่ชำระหนี้นั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ จึงเห็นได้ว่ากำหนดเวลาชำระหนี้มีความสำคัญและถูกใช้เป็นหลักในการพิจารณาการไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ทั้งนี้กำหนดเวลาชำระหนี้ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์สามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ไม่มีกำหนดเวลา กล่าวคือสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่ไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ และกรณีที่มีกำหนดเวลา กล่าวคือสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่กำหนดเวลาชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงไว้แล้ว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

⁴ ศันสน์ภรณ์ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะซื้อขาย แยกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 38-41

⁵ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548), หน้า 46-52

(ก) หนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 203 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้นั้นไม่ได้กำหนดลงไว้หรือจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้อย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน”

บทบัญญัติข้างต้นเป็นกรณีและผู้ซื้อและผู้ขายไม่ได้ตกลงกำหนดเวลาในการชำระราคาและส่งมอบสินค้าไว้ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ และไม่สามารถอนุมานได้จากพฤติการณ์ต่างๆ รวมถึงชนบประเพณีในทางการค้าหรือการปฏิบัติระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย กรณีเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ว่า “เมื่อหนี้เกิดขึ้นแล้ว เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทันที และลูกหนี้ก็ย่อมสามารถชำระหนี้ได้ทันทีเช่นกัน”⁶ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทันทีนับแต่เวลาที่หนี้เกิดหรือเวลาเข้าทำสัญญา⁷ ดังนั้นสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่ไม่มีกำหนดเวลาการชำระราคาและส่งมอบสินค้า ผู้ซื้อสามารถเรียกให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ตนได้โดยพลัน และหากผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าตามที่ผู้ซื้อเรียกย่อมถือได้ว่าผู้ขายไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว ในขณะที่เดียวกันผู้ขายก็สามารถเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าให้แก่ตนได้โดยพลัน และหากผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าตามที่ผู้ขายเรียกย่อมถือว่าผู้ซื้อไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์มีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 369 บัญญัติไว้ว่า “ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด” กล่าวคือ ในกรณีที่สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไม่ได้ระบุกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาไว้ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีหน้าที่ชำระหนี้ตอบแทนซึ่งกันและกันมาตั้งแต่เริ่มเข้าทำสัญญาซื้อขาย ผู้ขายย่อมมี

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122-123.

⁷ จิต เศรษฐบุตร แก้วเพิ่มเติมโดยรองศาสตราจารย์ ดร.ดาราทพร ธีระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 51-52

หน้าที่ส่งมอบสินค้าและโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ฝ่ายผู้ซื้อ ส่วนผู้ซื้อก็มีหน้าที่ชำระราคาสินค้าให้แก่ฝ่ายผู้ขาย จึงกล่าวได้ว่าการชำระหนี้ของผู้ซื้อและผู้ขายต่างเป็นเงื่อนไขซึ่งกันและกัน คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายชำระหนี้ โดยที่ตนไม่พร้อมที่จะชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ตอบแทนหาได้ไม่⁸ กล่าวคือ หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายชำระหนี้โดยพลัน แต่คู่สัญญาฝ่ายที่เรียกให้ชำระหนี้ นั้นไม่มีความพร้อมที่จะชำระหนี้ตอบแทนตามสัญญา เช่นนี้แม้คู่สัญญาอีกฝ่ายจะปฏิเสธไม่ชำระหนี้ตามที่ถูกร้องก็ถือไม่ได้ว่าเป็นการไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์

(ข) หนี้ที่มีกำหนดเวลา

กรณีที่คู่สัญญาได้กำหนดระยะเวลาชำระราคาหรือส่งมอบสินค้าไว้ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์อย่างชัดเจนแล้ว ผู้ซื้อและผู้ขายย่อมต้องผูกพันชำระหนี้ของตนเมื่อถึงกำหนดเวลาตามที่ได้ตกลงในสัญญาซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา กล่าวคือ เมื่อคู่สัญญาเมื่อเสรีภาพในการกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ในสัญญา และกฎหมายได้รับรองให้เป็นไปตามที่กำหนดแล้ว คู่สัญญาต้องเคารพและผูกพันตามสัญญานั้นเสมือนเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาเองด้วย⁹ หากปรากฏว่าผู้ซื้อไม่ชำระราคาหรือผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าเมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ กรณีย่อมถือได้ว่าคู่สัญญาฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว

หากเป็นกรณีที่คู่สัญญาตกลงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่มีข้อสงสัยว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะสามารถเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดเวลาตามที่ระบุไว้ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้หรือไม่ กรณีเช่นนี้ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 203 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ถ้าได้กำหนดเวลาไว้ แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็" กล่าวคือ ในสัญญาซื้อ

⁸ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้,

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548), หน้า 37-38

⁹ ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสติดิพันธุ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 13

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), หน้า 289-290

ขายสินค้าทางพาณิชย์ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้และไม่มีข้อตกลงหรือพฤติการณ์อื่นใดแสดงว่า เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ก่อนหรือลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ก่อน เช่นนี้มาตรา 203 วรรคสองได้บัญญัติข้อสันนิษฐานตามกฎหมายไว้ว่า เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ถึงกำหนดเวลาตามสัญญาได้ แต่ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ของตนก่อนถึงกำหนดเวลาตามสัญญา ได้ หากลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้เรียกร้องก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้จะถือว่าลูกหนี้ไม่ ชำระหนี้ตามสัญญาไม่ได้¹⁰ ยกตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์มีกำหนดเวลาชำระ ราคาและส่งมอบสินค้า หากมีพฤติการณ์เป็นที่สงสัยว่าผู้ซื้อจะสามารถเรียกให้ผู้ขายส่งมอบสินค้า ก่อนถึงกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้หรือไม่ ผู้ซื้อในฐานะเจ้าหนี้ไม่ สามารถเรียกให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ตนก่อนถึงกำหนดเวลาส่งมอบตามสัญญา แต่ผู้ซื้อใน ในฐานะลูกหนี้สามารถชำระราคาสินค้าก่อนถึงกำหนดเวลาตามสัญญาได้ ดังนั้นหากผู้ขายไม่ส่ง มอบสินค้าตามที่ถูกร้องยังคงถือไม่ได้ว่าผู้ขายไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ เป็นต้น

4.2.1.2 ผลของการไม่ชำระหนี้

เมื่อหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ถึงกำหนดเวลาชำระแล้ว และปรากฏว่าผู้ซื้อ ไม่ชำระราคาหรือผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าตามสัญญา เช่นนี้ถือว่าผู้ซื้อหรือผู้ขายนั้นไม่ชำระหนี้ตาม สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ การไม่ชำระหนี้จะส่งผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย อันเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์นั้นมีสิทธิตามกฎหมาย 3 ประการ ได้แก่ (ก) สิทธิร้องขอให้ศาลสั่งบังคับให้ชำระหนี้ (ข) สิทธิบอกเลิกสัญญา (ค) สิทธิ เรียกค่าเสียหาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิร้องขอให้ศาลสั่งบังคับให้ชำระหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคแรกบัญญัติไว้ว่า "ถ้าลูกหนี้ละเลย เสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่ เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้"

¹⁰ โสภณ รัตนกร, 2548 :124-126; ไพโรจน์ วายุภาพ, 2542 : 87-88

จากบทบัญญัติข้างต้นเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ซึ่งถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้ คู่สัญญาฝ่ายแรกชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้ กล่าวคือ คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายสามารถใช้สิทธิทางศาลในฐานะเจ้าหนี้เพื่อบังคับให้คู่สัญญาอีกฝ่ายชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้ กรณีเช่นนี้ถือเป็นการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง (Specific Performance)¹¹ เพราะมีการเรียกให้ชำระตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญา กล่าวคือ หากผู้ซื้อไม่ชำระราคาสินค้าเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว ผู้ขายสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าได้ ในทางกลับกันหากผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าเมื่อถึงกำหนดเวลาส่งมอบตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว ผู้ซื้อสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าได้

(ข) สิทธิบอกเลิกสัญญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 386 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาหรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้นย่อมทำ ด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง”

จากบทบัญญัติข้างต้นผู้ซื้อหรือผู้ขายสามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้ถ้าพึงโดยที่คู่สัญญาอีกฝ่ายไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยใน 2 กรณี ได้แก่

(1) กรณีมีข้อตกลงในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้หากมีการไม่ชำระหนี้อย่างหนึ่งอย่างใดตามสัญญา

(2) กรณีมีบทบัญญัติของกฎหมายให้สิทธิบอกเลิกสัญญาเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ ทั้งนี้ในกรณีที่สองหมายถึง มีกฎหมายกำหนดให้คู่สัญญาที่สุจริตมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้และการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญานั้นต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด สิทธิในการบอกเลิกสัญญาโดยบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 387 และมาตรา 388 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹¹ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548), หน้า 58

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 387 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในกำหนดเวลานั้นก็ได้ ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ไซ้ อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้”

การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 387 ใช้บังคับได้กับสัญญาซื้อขาย 2 ประเภท

- (1) สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่ไม่มีกำหนดเวลาในการชำระราคาหรือส่งมอบสินค้า
- (2) สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่มีกำหนดเวลาในการชำระราคาหรือส่งมอบสินค้า แต่กำหนดเวลานั้นไม่ใช่สาระสำคัญ

หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ และในสัญญานั้นไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้หรือมีกำหนดเวลาชำระหนี้แต่เวลาในการชำระหนี้ไม่เป็นสาระสำคัญ คู่สัญญาอีกฝ่ายจะบอกเลิกสัญญาทันทีไม่ได้แต่ต้องกำหนดเวลาตามสมควรระยะหนึ่งแล้วบอกกล่าวให้มีการชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวเสียก่อน หากไม่มีการชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาอันสมควร คู่สัญญาฝ่ายนั้นจึงสามารถบอกเลิกสัญญาได้ ยกตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ ผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้ว แต่ผู้ซื้อไม่ยอมชำระราคาสินค้าให้กับผู้ขาย ผู้ขายสามารถบอกเลิกสัญญาได้แต่ต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรและเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาภายในกำหนดระยะเวลานั้นเสียก่อน หากผู้ซื้อไม่ชำระราคาภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้ขายจึงสามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้ เป็นต้น¹²

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 388 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้น ว่าโดยสภาพหรือโดยเจตนาที่คู่สัญญาได้แสดงไว้ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็แต่ด้วยการชำระหนี้ ณ เวลาที่กำหนดก็ดี หรือภายในเวลาอันใดอันหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ก็ดี และกำหนดเวลาหรือระยะเวลา

¹²ศันท์ภรณ์ (จำปี) โสติพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), หน้า 377-381

นั้นได้ล่องพ้นไปโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ชำระหนี้ไซ้ ท่านว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญา นั้นเสียก็ได้ มิพักต้องบอกกล่าวดังว่าไว้ในมาตราก่อนนั้นเลย"

การบอกเลิกสัญญา ตามมาตรา 388 ใช้บังคับกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่มี กำหนดเวลาในการชำระราคาหรือส่งมอบสินค้า และกำหนดเวลาในการชำระหนี้ นั้นเป็น สาระสำคัญ กล่าวคือ หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ซึ่ง มีกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญของสัญญาแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถบอกเลิกสัญญา ได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวและกำหนดเวลาให้ชำระหนี้ก่อนแต่อย่างใด ยกตัวอย่างเช่น สัญญา ซื้อขายรถแข่งกำหนดเวลาส่งมอบรถแข่งภายในวันที่ 1 มกราคม 2550 ซึ่งเป็นวันที่มีการแข่งรถ เมื่อผู้ซื้อชำระราคาแข่งตามสัญญาให้แก่ผู้ขายแล้ว แต่ผู้ขายไม่ส่งมอบรถภายในวันที่ 1 มกราคม 2550 ผู้ซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาได้ทันที เพราะการส่งมอบรถภายหลังวันที่มีการ แข่งขันไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสัญญาซื้อขาย เป็นต้น¹³

อย่างไรก็ตาม คู่สัญญาสามารถเลือกใช้สิทธิร้องขอให้ศาลสั่งบังคับให้ชำระหนี้ตามข้อ (ก) หรือสิทธิบอกเลิกสัญญาตามข้อ (ข) ได้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น หากคู่สัญญาใช้สิทธิ ร้องขอให้ศาลสั่งบังคับให้คู่สัญญาอีกฝ่ายชำระหนี้แล้วจะไม่สามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้อีก¹⁴

(ค) สิทธิเรียกค่าเสียหาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 วรรคท้าย บัญญัติไว้ว่า "อนึ่งบทบัญญัติ ในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 391 วรรคท้ายบัญญัติไว้ว่า "การใช้สิทธิเลิก สัญญานั้นหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกกร้อค่าเสียหายไม่"

จากบทบัญญัติข้างต้น เมื่อคู่สัญญาใช้สิทธิร้องขอให้ศาลสั่งบังคับให้ชำระหนี้ตามสัญญา ซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์หรือบอกเลิกสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 381-383.

¹⁴ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา พิมพ์ครั้งที่ 9(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2549), หน้า 508

และปรากฏว่าการไม่ชำระหนี้ตามสัญญาเป็นเหตุให้คู่สัญญาได้รับความเสียหาย คู่สัญญาฝ่ายนั้นสามารถเรียกค่าเสียหายได้ด้วย แต่ถ้าวการไม่ชำระหนี้ไม่เป็นเหตุให้คู่สัญญาได้รับความเสียหาย คู่สัญญาฝ่ายนั้นย่อมไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหาย¹⁵

4.2.2 การปรับใช้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดในอนาคต

ตามปกติหลักการไม่ชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถปรับใช้กับทั้งสัญญาซื้อขายทางแพ่งและสัญญาซื้อขายทางพาณิชย์ แต่ด้วยเหตุที่ Anticipatory Breach มักเกิดขึ้นในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ดังนั้นผู้เขียนจะอธิบายแนวทางการปรับใช้หลักการไม่ชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่เกิด Anticipatory Breach ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์เท่านั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกำหนดหลักการไม่ชำระหนี้และผลของการไม่ชำระหนี้ในสัญญาโดยคำนึงถึงกำหนดเวลาในการชำระหนี้ตามสัญญาเป็นสำคัญ กล่าวคือ กรณีที่สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์กำหนดเวลาชำระราคาหรือส่งมอบสินค้าไว้แน่นอนแล้ว และคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลานั้น ให้ถือว่าเป็นกรณีไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว และคู่สัญญาอีกฝ่ายมีสิทธิใช้วิธีเยียวยาตามกฎหมายได้ในทางตรงกันข้ามหากสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไม่ได้กำหนดเวลาในการชำระราคาหรือส่งมอบสินค้าไว้ คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้โดยพลัน และหากคู่สัญญาอีกฝ่ายไม่ชำระหนี้ตามที่ถูกเรียกร้อง ให้ถือว่าคู่สัญญาฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว และคู่สัญญาฝ่ายแรกมีสิทธิใช้วิธีเยียวยาตามกฎหมายได้

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์การไม่ชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหอันเกิดจาก พฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะ

¹⁵ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 118-122

ไม่ชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้ในบางกรณี โดยสามารถแบ่งแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 ประการ ดังต่อไปนี้

4.2.2.1 โดยข้อสัญญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151^{*} วางหลักทั่วไปในเรื่องนิติกรรมสัญญาว่า คู่สัญญาที่มีสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดข้อสัญญาเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่คาดหมายได้ว่าจะเกิดการผิดสัญญาในอนาคต รวมถึงความรับผิดชอบอันเป็นผลมาจากพฤติการณ์เช่นว่านั้นไว้โดยตรงในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้ หากคู่สัญญากำหนดให้มีข้อตกลงเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่คาดหมายได้ว่าจะเกิด Anticipatory Breach ไว้ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว คู่สัญญาสามารถกล่าวอ้างข้อตกลงในสัญญาขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขความเสียหายได้โดยไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตาม “หลักเสรีภาพในการทำสัญญา” (Freedom of Contract) กล่าวคือ คู่สัญญาที่มีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงเจตนากำหนดข้อสัญญาให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องกำหนดเวลาชำระหนี้ได้ เนื่องจากข้อสัญญาเกี่ยวกับ Anticipatory Breach ไม่ขัดต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาย่อมสามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้ กรณีเช่นนี้ย่อมส่งผลให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องผูกพันและปฏิบัติตามข้อสัญญาดังกล่าวเสมือนหนึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ระหว่างคู่สัญญานั้น¹⁶

ดังนั้นคู่สัญญาสามารถร่างข้อสัญญาโดยกำหนดให้การผิดสัญญาสามารถเกิดขึ้นได้ แม้ยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาก็ตาม โดยกำหนดเงื่อนไขหรือพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งคู่สัญญาเห็นว่าพฤติการณ์ดังกล่าวจะนำมาซึ่งการผิดสัญญาเมื่อครบเวลาชำระหนี้ตามสัญญาในอนาคต อีกทั้งคู่สัญญายังสามารถกำหนดมาตรการและวิธีการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์ดังกล่าวได้ด้วย

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151 วางหลักไว้ว่า “ การใดเป็นการแตกต่าง กับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ ”

¹⁶ ศนันทิกรณ์ โสคติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 4(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 19-21

ปัจจุบันได้มีการร่างข้อตกลงเกี่ยวกับการผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในสัญญาก่อสร้าง สัญญาก่อสร้างมีการกำหนดข้อสัญญาเพื่อความรับผิดชอบในกรณีคู่สัญญาไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ซึ่งมักมีกำหนดพฤติการณ์ที่อาจนำไปสู่การไม่ชำระหนี้ครอบคลุมถึงพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ยังไม่ครบกำหนดเวลาชำระหนี้ด้วย ซึ่งข้อสัญญาดังกล่าวมีใจความว่า¹⁷

“ผู้รับจ้างก่อสร้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันที หากปรากฏว่าผู้ว่าจ้างตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือมีหนี้สินล้นพ้นตัวอันทำให้ผู้ว่าจ้างต้องชำระบัญชีหนี้สิน หรือตกลงประนีประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ หรือดำเนินธุรกิจภายใต้อำนาจการควบคุมของผู้รักษาทรัพย์ ผู้ดูแล ผู้จัดการ เพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือกรณีที่ผู้ว่าจ้างกระทำการหรือมีพฤติการณ์อย่างอื่นในทำนองเดียวกัน”

4.2.2.2 โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดบทบัญญัติมาตราที่สามารถปรับใช้กับพฤติการณ์ที่ทำให้สัญญาไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และพฤติการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา ทั้งนี้อาจจำแนกได้ 5 กรณี ดังต่อไปนี้

(ก) การอ้างหลักสุจริต ตามมาตรา 5

¹⁷ French Acronym for the International Federation of Consulting Engineer, Conditions of Contract for EPC Turnkey Projects, First Edition (Switzerland : Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils (FIDIC), 1999), p.44

* Contract for EPC Turnkey Projects Article 16.2(f) “The contractor shall be entitled to terminate the contract if the employer becomes bankrupt or insolvent, goes into liquidation, has a receiving or administration order made against him, compounds with his creditors, or carries on business under a receiver, trustee or manager for the benefit of his creditors, or if any act is done or event occurs which (under applicable Laws) has a similar effect to any of these acts or events.”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 5 ได้กำหนดหลักการที่เรียกว่า "หลักสุจริต" เพื่อเป็นการกำหนดมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของคู่สัญญาที่มีต่อกันอย่างซื่อสัตย์และไว้ใจต่อกัน ด้วยเหตุที่นิยามของหลักสุจริตกว้างขวางมากและมีลักษณะเป็นนามธรรม ดังนั้นศาลจึงมีอำนาจใช้ดุลพินิจวินิจฉัยหลักสุจริตเพื่อปรับใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม¹⁸ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตราดังกล่าวแล้วจะพบว่า ในสถานการณ์ที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีพฤติการณ์ที่คาดหมายได้ว่าจะเกิดการผิดสัญญาขึ้นในอนาคต ศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจยกหลักสุจริตขึ้นวินิจฉัย เพื่อให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหลุดพ้นจากการปฏิบัติชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดเวลาตามสัญญาได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้คู่สัญญาฝ่ายหลังได้รับความเสียหายอันจะเกิดขึ้นจริงเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาแล้ว¹⁹

จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้สถานการณ์ที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งคาดหมายได้ว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายจะไม่ชำระหนี้ตามสัญญา จะเกิดขึ้นก่อนครบกำหนดเวลาที่คู่สัญญาฝ่ายหลังจะต้องชำระหนี้ตามซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ศาลก็มีอำนาจที่จะยกหลักสุจริตขึ้นเพื่อวินิจฉัยว่าคู่สัญญาฝ่ายหลังไม่มีความสุจริตใจในการปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญาที่จะถึงกำหนดในอนาคต และคู่สัญญาฝ่ายแรกอาจได้รับความเสียหาย คู่สัญญาฝ่ายแรกจึงหลุดพ้นจากการชำระหนี้ตามซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ในขณะนั้นเช่นเดียวกัน

ยกตัวอย่างเช่น บริษัท ก ตกลงซื้อรถยนต์จากบริษัทรถยนต์ ข โดยตกลงกำหนดเวลาชำระราคาและส่งมอบรถยนต์ ในวันที่ 1 มกราคม 2551 แต่วันที่ 15 ธันวาคม 2550 บริษัท ข ทราบว่า บริษัท ก ประสบปัญหาทางการเงินอย่างหนักจนไม่มีความสามารถชำระราคารถยนต์เมื่อครบกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายได้อย่างแน่นอน เช่นนี้ศาลย่อมมีอำนาจยกบทบัญญัติ

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 วางหลักไว้ว่า " ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ใน การชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต "

¹⁸ หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2542), หน้า 104-107

¹⁹ สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2549), หน้า 151-154

มาตรา 5 ขึ้นเพื่อวินิจฉัยว่า บริษัท ก ไม่มี ความสุจริตใจที่จะชำระราคารถยนต์ตามสัญญาอีกต่อไป และบริษัท ข ย่อมหลุดพ้นจากการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบรถยนต์ตามสัญญาในทันทีเช่นเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติมีความเป็นไปได้ไม่น้อยที่ศาลจะมีโอกาสยกหลักสุจริตขึ้น เพื่อให้ดุลพินิจวินิจฉัยในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ เนื่องจากกรณีที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายย่อมไม่สามารถอ้างว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายผิดสัญญา กรณีเช่นนี้ยังไม่อาจถือได้ว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของ คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหาย คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายจึงยังไม่มีอำนาจฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55^{*} ดังนั้นคู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายจึงยังไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาล ศาลย่อมไม่มีโอกาสยกหลักสุจริตขึ้นเพื่อให้ดุลพินิจวินิจฉัยคดี

(ข) กรณีการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์กลายเป็นพ้นวิสัย เพราะพฤติการณ์อันหนึ่งอันใดซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา 219

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 219^{**} วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการโอนทรัพย์สินในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ซึ่งการชำระหนี้ตามสัญญานั้นตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบไว้ กล่าวคือ เมื่อคู่สัญญาตกลงกำหนดตัวทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไว้เฉพาะเจาะจงแล้ว เช่นนี้

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 วางหลักไว้ว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้”

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 219 วางหลักไว้ว่า “ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ก่อหนี้ และซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้นแล้ว ท่านว่าลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้

ถ้าภายหลังที่ได้ก่อหนี้ขึ้นแล้วนั้น ลูกหนี้กลายเป็นคนไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ไซ้ ท่านให้ถือเสมือนว่าเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้ตกเป็นอันพ้นวิสัยฉะนั้น ”

สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ย่อมมีวัตถุประสงค์เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง หากปรากฏว่าทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามสัญญาสูญหาย บุกสลาย หรือถูกทำลายด้วยประการใดๆ ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา และการสูญหาย บุกสลาย หรือถูกทำลายเกิดขึ้นโดยไม่ใช่ความผิดของผู้ขายแล้ว

ทั้งนี้ การชำระหนี้ซึ่งตกเป็นพันธียเพราะเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้น ย่อมหมายความว่ารวมถึงการตกเป็นพันธียเพราะเหตุสุดวิสัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 ด้วย

เหตุการณ์เช่นนี้ไม่อาจนำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach เนื่องจากการที่ผู้ขายไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้นั้นมิได้เกิดจากความผิด (Fault) ของผู้ขายเอง กรณีเช่นนี้ย่อมส่งผลให้ผู้ขายหลุดพ้นจากการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ แต่ผู้ซื้อยังคงมีหน้าที่ต้องชำระราคาทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์อยู่เช่นเดิม แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ก็ตาม

จึงกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้ตกเป็นพันธียโดยมิใช่ความผิดของลูกหนี้ตามมาตรา 219 มิได้เกิดจากความผิดของผู้ขายเอง จึงไม่อาจถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่นำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach

ยกตัวอย่างเช่น บริษัท ก ตกลงซื้อรถยนต์จากบริษัทรถยนต์ของ บริษัท ข โดยกำหนดตัวทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาไว้เฉพาะเจาะจงแล้ว และตกลงกำหนดเวลาชำระราคาและส่งมอบรถยนต์ ในวันที่ 1 มกราคม 2551 แต่ในวันที่ 15 ธันวาคม 2550 โรงงานผลิตรถยนต์ของ บริษัท ข เกิดเหตุไฟฟ้าลัดวงจรทำให้ไฟไหม้โรงงานผลิตรถยนต์เสียหายทั้งหมด บริษัท ข ย่อมไม่มีความสามารถผลิตรถยนต์เพื่อส่งมอบแก่บริษัท ก ตามกำหนดเวลาในสัญญาได้อีกต่อไป กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบรถยนต์ของบริษัท ข ตกเป็นพันธียเพราะเหตุการณ์ซึ่ง

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 วางหลักไว้ว่า “เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า เหตุใดๆอันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น ”

บริษัท ข ไม่ต้องรับผิดชอบ และไม่อาจถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่นำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach

- (ค) การชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์กลายเป็นพันธวิสัย เพราะพฤติการณ์อันหนึ่งอันใดซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา 218

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 218¹ วางหลักไว้ว่า กรณีที่การชำระหนี้ตามสัญญาตกเป็นพันธวิสัยเพราะพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ กล่าวคือ ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ เมื่อคู่สัญญาตกลงกำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญาไว้เฉพาะเจาะจงแล้ว หากปรากฏว่าทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามสัญญาสูญหาย บุกสลาย หรือถูกทำลายด้วยประการใดๆ ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา และการสูญหาย บุกสลาย หรือถูกทำลายเกิดขึ้นเพราะความผิด (Fault) ของผู้ขาย

พฤติการณ์ของผู้ขายที่กล่าวไปข้างต้น ถือได้ว่าการชำระหนี้ของผู้ขายตกเป็นพันธวิสัย เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งผู้ขายต้องรับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 218 กรณีเช่นนี้ย่อมส่งผลให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การไม่สามารถส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งได้

จึงกล่าวได้ว่า พฤติการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้ตกเป็นพันธวิสัยโดยความผิดของลูกหนี้ ตามมาตรา 218 ซึ่งเกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่นำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach อย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน คู่สัญญาฝ่ายผู้ซื้อซึ่งเป็นเจ้าหนี้อย่อมไม่ต้องรอให้ครบกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา แต่สามารถยกบทบัญญัติ

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 218 วางหลักไว้ว่า " ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ก่อนนี้ และซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ไซ้รู้ ท่านว่าลูกหนี้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้เพื่อค่าเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น

ในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย แต่เพียงบางส่วน ถ้าหากว่าส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้ นั้นจะเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะไม่ยอมรับชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้ นั้น และเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้เสียทั้งหมดทีเดียวก็ได้"

มาตราดังกล่าวขึ้น เพื่อเรียกให้คู่สัญญาฝ่ายผู้ขายรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย อันเกิดแต่การไม่สามารถส่งมอบทรัพย์สินได้ทันที

ตัวอย่างเช่น บริษัท ก ตกลงซื้อรถยนต์จากบริษัทรถยนต์ของ บริษัท ข โดยกำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาไว้เฉพาะเจาะจงแล้ว และตกลงกำหนดเวลาชำระราคาและส่งมอบรถยนต์ ในวันที่ 1 มกราคม 2551 แต่วันที่ 15 ธันวาคม 2550 โรงงานผลิตรถยนต์ของ บริษัท ข เกิดเหตุเพลิงไหม้เสียหายทั้งหมด เพราะบริษัท ข ประสบกับปัญหาทางการเงินต้องการเงินประกันอัคคีภัย จึงวางเพลิงโรงงานผลิตรถยนต์ของตนเอง เช่นนี้บริษัท ข ย่อมไม่มีความสามารถผลิตรถยนต์เพื่อส่งมอบแก่บริษัท ก ตามกำหนดเวลาในสัญญาซื้อขายได้อีกต่อไป ซึ่งถือได้ว่าการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบรถยนต์ของบริษัท ข ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์ที่บริษัท ข ต้องรับผิดชอบ และถือได้ว่าเกิด Anticipatory Breach ขึ้นแล้ว บริษัท ข ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเพราะไม่สามารถส่งมอบรถยนต์ให้แก่บริษัท ก ได้ ตามมาตรา 218

อย่างไรก็ตาม หากสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ยังไม่ได้กำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาไว้เป็นที่เฉพาะเจาะจง แม้การชำระหนี้ตามสัญญาจะตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ เจ้าหนี้ก็ไม่อาจยกบัญญัติมาตรา 218 ขึ้นกล่าวอ้างเพื่อให้ลูกหนี้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 218 สามารถปรับใช้ได้เฉพาะกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่กำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุตามสัญญาไว้เฉพาะเจาะจงแล้วเท่านั้น

(ง) สิทธิของผู้ขายในยึดหน่วงทรัพย์สิน ตามมาตรา 468

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 468^{*} วางหลักไว้ว่า ในสัญญาที่ไม่มีกำหนดเงื่อนไขเวลาให้ผู้ซื้อชำระราคา ผู้ขายสามารถยึดหน่วงทรัพย์สินที่ขายไว้จนกว่าผู้ซื้อจะชำระราคาทรัพย์สินนั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 468 แล้วจะพบว่า กรณีสัญญาสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ซึ่งกำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาไว้เฉพาะเจาะจงแล้ว และไม่ได้กำหนดเวลาชำระราคาไว้แน่นอน ผู้ขายมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ในครอบครองของตนได้ทราบ

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 468 วางหลักไว้ว่า "ถ้าในสัญญาไม่มีกำหนดเงื่อนไขเวลาให้ใช้ราคาไซ้ ผู้ขายชอบที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินที่ขายไว้ได้จนกว่าจะใช้ราคา"

เท่าที่ผู้ซื้อยังไม่ได้ชำระราคาทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขายนั้น ผู้ขายย่อมไม่ได้รับความเสียหายจากพฤติการณ์เช่นนั้นอยู่แล้ว เพราะผู้ขายสามารถยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ในครอบครองของตนได้

เมื่อผู้ขายใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินตามมาตรา 468 แล้ว ต้องพิจารณามาตรา 470^{*} ต่อไป กล่าวคือ ผู้ขายซึ่งยึดหน่วงทรัพย์สินตามมาตรา 468 ไร้มีสิทธิเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาเมื่อใดก็ได้ และถ้าผู้ซื้อไม่ชำระราคาตามที่ผู้ขายเรียกร้อง กรณียอมถือได้ว่าผู้ซื้อตกเป็นผู้ผิดนัด และส่งผลให้ผู้ขายมีสิทธิบังคับชำระหนี้ด้วยตนเอง (autotutela) ได้ การบังคับชำระหนี้ด้วยตนเองสามารถกระทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ขายได้ดำเนินการส่งจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้ซื้อ เพื่อเรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการไม่ชำระราคาตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์
- (2) หากผู้ซื้อละเลยเสียไม่ทำตามคำบอกกล่าวของผู้ขาย กล่าวคือ เมื่อผู้ซื้อทราบคำบอกกล่าวนั้นแล้ว และผู้ซื้อยังคงไม่ชำระหนี้รวมถึงไม่ดำเนินการใดๆ เพื่อขอผ่อนผันการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ต่อผู้ขาย กรณีเช่นนี้ยอมส่งผลให้ผู้ขายมีสิทธินำทรัพย์สินซึ่งยึดหน่วงไว้ออกขายทอดตลาดได้

ยกตัวอย่างเช่น บริษัท ก ตกลงซื้อรถยนต์จากบริษัท ข โดยบริษัท ก ได้เลือกรถยนต์คันที่ต้องการซื้อไว้เป็นที่แน่นอนแล้ว ทั้งนี้สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไม่มีกำหนดเวลาชำระราคาและส่งมอบรถยนต์เป็นที่แน่นอน กรณีเช่นนี้บริษัท ข ซึ่งเป็นผู้ขายสามารถยึดหน่วงตัวรถยนต์ตามสัญญาไว้ได้ จนกว่าบริษัท ก จะชำระราคารถยนต์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 468 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จะพบว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถปรับใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิด

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 470 วางหลักไว้ว่า “ถ้าผู้ซื้อผิดนัด ผู้ขายซึ่งได้ยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ตามมาตราทั้งหลายที่กล่าวมา อาจจะใช้ทางแก้ต่อไปนี้แทนทางแก้สามัญในการไม่ชำระหนี้ได้ คือมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้ซื้อให้ใช้ราคากับทั้งค่าจับจ่ายเกี่ยวกับการภายในเวลาอันควรซึ่งต้องกำหนดลงไว้ในคำบอกกล่าวนั้นด้วย

ถ้าผู้ซื้อละเลยไม่ทำตามคำบอกกล่าว ผู้ขายอาจนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดได้”

ขึ้นกับคู่สัญญาฝ่ายผู้ซื้อได้ หากสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไม่มีกำหนดเวลาส่งมอบสินค้า และผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าตามสัญญา ผู้ซื้อไม่สามารถกล่าวอ้างบทบัญญัติมาตรา 468 เพื่อยืด หน่วงราคาสินค้าไว้ได้

นอกจากนี้ หากคู่สัญญาไม่ได้กำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาซื้อขาย สินค้าทางพาณิชย์ไว้เป็นที่เฉพาะเจาะจงแล้ว แม้คู่สัญญาฝ่ายผู้ซื้อยังไม่ชำระราคาสินค้าตาม สัญญา คู่สัญญาฝ่ายผู้ขายก็ไม่สามารถยืดหน่วงตัวสินค้าไว้ได้ตามมาตรา 468 เนื่องจาก บทบัญญัติมาตรา 468 สามารถปรับใช้ได้เฉพาะกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่กำหนดตัว ทรัพย์สินเป็นวัตถุตามสัญญาไว้เฉพาะเจาะจงแล้วเท่านั้น

(จ) สิทธิของผู้ขายในยืดหน่วงทรัพย์สิน ตามมาตรา 469

กรณีที่สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์กำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาไว้ เฉพาะเจาะจงแล้ว และมีกำหนดเวลาชำระหนี้ของผู้ขายไว้แน่นอน หากปรากฏว่าผู้ซื้อตกเป็น บุคคลล้มละลายก่อนถึงกำหนดเวลาส่งมอบสินค้าตามสัญญาหรือในเวลาที่เขาทำสัญญาแต่ผู้ขาย มิได้รู้ถึงการดังกล่าว หรือผู้ซื้อกระทำให้หลักทรัพย์ที่ให้ไว้เพื่อประกันการใช้เงินนั้นเสื่อมเสียหรือลด น้อยลง ตามมาตรา 469¹ เพราะหากปรากฏว่ามีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดข้างต้นเกิดขึ้น ผู้ขายสามารถยืดหน่วงทรัพย์สินที่ต้องส่งมอบตามสัญญาไว้ได้จนกว่าผู้ซื้อจะหาประกันที่สมควร มาให้

เมื่อผู้ขายใช้สิทธิยืดหน่วงทรัพย์สินตามมาตรา 469 แล้ว ต้องพิจารณามาตรา 470 ต่อไป กล่าวคือ การที่ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง และผู้ขาย เรียกให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าตามสัญญาแล้วแต่ผู้ซื้อไม่ยอมชำระราคา ผู้ขายมีสิทธิบังคับชำระหนี้ ด้วยตนเอง (autotutela) ได้โดยวิธีการตามมาตรา 470 เช่นเดียวกับที่กล่าวไปแล้วข้างต้น²⁰ อีกทั้ง

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 469 วางหลักไว้ว่า “ถ้าผู้ซื้อล้มละลายก่อนส่ง มอบทรัพย์สินก็ดี หรือผู้ซื้อเป็นคนล้มละลายแล้วในเวลาซื้อขายโดยผู้ขายไม่รู้ก็ดี หรือผู้ซื้อกระทำ ให้หลักทรัพย์ที่ให้ไว้เพื่อประกันการใช้เงินนั้นเสื่อมเสียหรือลดน้อยลงก็ดี ถึงแม้ในสัญญาจะมี กำหนดเงื่อนไขเวลาให้ใช้ราคา ผู้ขายก็ชอบที่จะยืดหน่วงทรัพย์สินซึ่งขายไว้ได้ เว้นแต่ผู้ซื้อจะหา ประกันที่สมควรให้ได้”

การที่ผู้ซื้อทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง ย่อมส่งผลให้ผู้ซื้อไม่สามารถถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขในการชำระหนี้ได้อีกต่อไป กรณีเช่นนี้ถือว่านี่ในการชำระราคาของผู้ซื้อถึงกำหนดชำระ ในทันที ตามมาตรา 193(3)

ยกตัวอย่างเช่น บริษัท ก ตกลงซื้อรถยนต์จากบริษัท ข โดยบริษัท ก ได้เลือกรถยนต์คันที่ต้องการซื้อไว้เป็นที่แน่นอนแล้ว และคู่สัญญากำหนดเวลาชำระราคาและส่งมอบรถยนต์ในวันที่ 1 มกราคม 2551 แต่ในวันที่ 15 ธันวาคม 2550 บริษัท ก ตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือทำให้หลักประกันที่ให้ไว้เพื่อประกันการใช้เงินตามสัญญาลดน้อยถอยลง เช่นนี้บริษัท ข ซึ่งเป็นผู้ขายสามารถยึดหน่วงตัวรถยนต์ไว้ได้ เว้นแต่บริษัท ก จะหาหลักประกันที่สมควรอย่างอื่นมาแทน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 469 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จะพบว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถปรับใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับคู่สัญญาฝ่ายผู้ซื้อได้ หากสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์มีกำหนดเวลาส่งมอบสินค้าไว้แน่นอนแล้ว และผู้ขายตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง ผู้ซื้อไม่สามารถกล่าวอ้างบทบัญญัติมาตรา 468 เพื่อยึดหน่วงราคาสินค้าไว้ได้

นอกจากนี้ หากคู่สัญญาไม่ได้กำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไว้เป็นที่เฉพาะเจาะจงแล้ว แม้คู่สัญญาฝ่ายผู้ซื้อตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง คู่สัญญาฝ่ายผู้ขายก็ไม่สามารถยึดหน่วงตัวสินค้าไว้ได้ตามมาตรา 469 เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 469 สามารถปรับใช้ได้เฉพาะกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ที่กำหนดตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุตามสัญญาไว้เฉพาะเจาะจงแล้วเท่านั้น

²⁰ ศนันท์กรณ์ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 4(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 181-184

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193 วางหลักไว้ว่า “ในกรณีดังต่อไปนี้ ฝ่ายลูกหนี้จะถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขเริ่มต้นหรือเงื่อนไขสิ้นสุดมิได้

- (1) ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามกฎหมายลำดับล้มละลาย
- (2) ลูกหนี้ไม่ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้
- (3) ลูกหนี้ได้ทำลาย หรือทำให้ลดน้อยถอยลงซึ่งประกันอันได้ให้ไว้
- (4) ลูกหนี้นำทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาให้เป็นประกันโดยเจ้าของทรัพย์สินนั้นมิได้ยินยอมด้วย”

4.2.3 ปัญหาอันเกิดจากการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

การปรับใช้หลักเกณฑ์การไม่ชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้างต้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาในบางสถานการณ์ได้ กล่าวคือ กรณีที่สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ มีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอน และก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้มีสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ได้ชำระหนี้จากคู่สัญญาอีกฝ่ายเมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว หากสถานการณ์ดังกล่าวไม่เข้าเงื่อนไขที่จะสามารถปรับใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วข้างต้นในข้อ (4.2.2.2) หากคู่สัญญาฝ่ายแรกต้องรอให้ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เสียก่อนจึงจะสามารถใช้วิธีการเยียวยาการไม่ชำระหนี้ตามกฎหมายได้ ย่อมทำให้คู่สัญญาฝ่ายนั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาและป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับธุรกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากคู่สัญญาที่เสียหายสามารถใช้วิธีเยียวยาได้ทันทีอันจะทำให้คู่สัญญาฝ่ายนั้นสามารถยับยั้งไม่ให้ความเสียหายเพิ่มมากขึ้น และยังเป็น การป้องกันไม่ให้เกิดการไม่ชำระหนี้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการค้าของตน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง(1) บริษัท ก ตกลงซื้อรถยนต์จำนวน 10 คันจาก บริษัท ข. ซึ่งเป็นบริษัทประกอบรถยนต์ในราคาคันละ 1,000,000 บาท โดยตกลงเข้าทำสัญญาซื้อขายในวันที่ 1 มกราคม 2550 มีกำหนดส่งมอบรถยนต์ในวันที่ 30 มกราคม 2550 ทั้งนี้บริษัท ก ได้ทำสัญญาขายรถยนต์ทั้ง 10 คันที่ซื้อจากบริษัท ข. ให้กับลูกค้าในวันที่ 10 มกราคม 2550 ในราคาคันละ 1,050,000 บาท และมีกำหนดส่งมอบรถยนต์ในวันที่ 31 มกราคม 2550 ต่อมาในวันที่ 15 มกราคม 2550 บริษัท ข ประสบปัญหาทางการเงินอย่างหนักจนต้องปิดกิจการลงทำให้ไม่สามารถประกอบรถยนต์เพื่อส่งมอบให้แก่บริษัท ก. ตามสัญญาซื้อขายต่อไปได้ บริษัท ก รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้วและต้องการระงับความสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขายที่มีกับ บริษัท ข ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระส่งมอบรถยนต์ตามสัญญา เพราะบริษัท ก ต้องการติดต่อทำสัญญาซื้อรถยนต์จากบริษัทประกอบรถยนต์แห่งอื่นทดแทนเพื่อส่งมอบให้แก่ลูกค้าได้ภายในวันที่ 31 มกราคม 2550

จากข้อเท็จจริงตามตัวอย่าง(1) การปิดกิจการของบริษัท ข เป็นสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าบริษัท ก จะไม่ได้รับการส่งมอบรถยนต์อย่างแน่นอนเมื่อถึงกำหนดเวลาส่งมอบคือวันที่ 30 มกราคม 2550 แล้ว ในสถานการณ์ดังกล่าวกฎหมายควรกำหนดให้บริษัท ก สามารถ

ใช้วิธีเยียวยาการไม่ชำระหนี้ตามกฎหมายได้ทันที ในขณะที่เกิดสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการไม่ชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว เนื่องจากหากถึงกำหนดเวลาส่งมอบตามสัญญาคือวันที่ 30 มกราคม 2550 แล้ว และปรากฏว่าบริษัท ข ไม่ส่งมอบรถยนต์ เช่นนี้ย่อมส่งผลให้บริษัท ก ไม่สามารถส่งมอบรถยนต์ให้ลูกค้าได้ทันกำหนดเวลาตามสัญญาระหว่างบริษัท ก.กับลูกค้า คือภายในวันที่ 31 มกราคม 2550 ดังนั้นเมื่อบริษัท ก ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปิดกิจการของบริษัท ข แล้ว บริษัท ก ย่อมมีความจำเป็นต้องติดต่อซื้อรถยนต์จากบริษัทประกอบรถยนต์แห่งอื่นทดแทนเพื่อส่งมอบให้กับลูกค้า เช่นนี้การเปิดโอกาสให้บริษัท ก. สามารถใช้วิธีเยียวยาการไม่ชำระหนี้ได้ทันที จะเป็นการยับยั้งไม่ไห้บริษัท ก. ได้รับความเสียหายมากขึ้น และเป็นการป้องกันไม่ให้ธุรกิจการค้าของบริษัท ก.ได้รับผลกระทบไปด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วพบว่ากฎหมายไม่เปิดช่องให้บริษัท ก ใช้วิธีการเยียวยาการผิดสัญญาในทันทีได้

ตัวอย่าง(2) บริษัท ก ตกลงขายสินค้าให้กับบริษัท ข โดยทำสัญญาซื้อขายในวันที่ 1 มกราคม 2550 มีกำหนดเวลาชำระราคาและส่งมอบสินค้าในวันที่ 1 มิถุนายน 2550 ต่อมาในวันที่ 1 พฤษภาคม 2550 มีข้อเท็จจริงปรากฏว่าบริษัท ข ประสบปัญหาทางธุรกิจอย่างหนักและค้างชำระค่าสินค้ากับเจ้าหนี้อื่นหลายราย บริษัท ก รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้วและต้องการระงับความสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขาย ทั้งนี้เพื่อที่บริษัท ก จะได้ขายสินค้าดังกล่าวให้กับลูกค้ารายอื่นที่มีความสามารถในการชำระราคาสินค้าได้ต่อไป

จากข้อเท็จจริงตามตัวอย่าง(2) การที่บริษัท ข ประสบปัญหาทางธุรกิจอย่างหนักและค้างชำระค่าสินค้ากับเจ้าหนี้อื่นหลายราย เป็นสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าบริษัท ข ไม่สามารถชำระราคาสินค้าได้เมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว เช่นนี้จึงควรเปิดโอกาสบริษัท ก สามารถใช้วิธีการเยียวยาอันเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ได้ทันทีก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา โดยไม่ต้องรอให้ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาเสียก่อน เพราะหากถึงกำหนดเวลาชำระราคาสินค้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์แล้ว และปรากฏว่าบริษัท ข ไม่รับชำระราคาสินค้าตามสัญญาซื้อขาย กรณีเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจของบริษัท ก เป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วพบว่ากฎหมายไม่เปิดช่องให้บริษัท ก ใช้วิธีการเยียวยาการผิดสัญญาในทันทีได้

จากสถานการณ์ตามตัวอย่างทั้งสองข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การนำหลักเกณฑ์การผิดสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับธุรกิจของคู่สัญญาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพได้ครอบคลุมทุกกรณี จึงมีประเด็นที่ต้องศึกษาต่อไปว่า ควรเปิดโอกาสให้การไม่ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์สามารถเกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดเวลาตามสัญญาได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้คู่สัญญาที่สุจริตและเสียหายได้มีโอกาสป้องกันและแก้ไขปัญหอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ที่จะถึงกำหนดเวลาในอนาคตได้ทันกาล อีกทั้งยังเป็นการยับยั้งไม่ให้ธุรกิจของคู่สัญญาฝ่ายนั้นได้รับผลกระทบจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญาอีกด้วย

4.3 หลักเกณฑ์การผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ตามร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ...

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำข้อเสนอการแยกคดีพาณิชย์ออกจากคดีแพ่งซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนากฎหมายได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... และเสนอให้มี "หลักการผิดสัญญาล่วงหน้า" ขึ้นในมาตรา 15 และมาตรา 16 เพื่อให้บังคับกับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ²¹ ทั้งนี้สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์มีความหมายตามที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 4 มาตรา 5²² และมาตรา 6²³

²¹ คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนากฎหมาย. สรุปประเด็นการประชุมครั้งที่ 1 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.legalreform.go.th/legal/m_produce/anu8/anu8-49_01/summeeting01.pdf [2007 November 1]

* ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 4 วางหลักไว้ว่า "ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 5 และมาตรา 6 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่สัญญาดังต่อไปนี้"

- (1) สัญญาซื้อขายสินค้าภายในประเทศที่คู่สัญญาเป็นผู้ประกอบกิจการค้าพาณิชย์
- (2) สัญญาซื้อขายสินค้านระหว่างประเทศที่คู่สัญญามีสถานประกอบการ (Place of Business) ตั้งอยู่ในดินแดนของประเทศต่างกัน
- (3) สัญญาซื้อขายที่คู่สัญญาตกลงอย่างชัดแจ้งว่าให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้"

** ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 5 วางหลักไว้ว่า "พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่สัญญาซื้อขายต่อไปนี้"

ซึ่งแตกต่างจากสัญญาซื้อขายทั่วไป เมื่อพิจารณาบทนิยามความหมายเปรียบเทียบกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ จะพบว่าสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์บัญญัตินิยามกว้างกว่า เนื่องจากสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์นอกจากจะหมายความถึง สัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศที่คู่สัญญา มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในดินแดนของประเทศต่างกันแล้ว ยังหมายความรวมถึงสัญญาซื้อขายสินค้าภายในประเทศที่คู่สัญญาเป็นผู้ประกอบกิจการค้าพาณิชย์อีกด้วย กล่าวคือ สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ หมายถึง สัญญาซื้อขายซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรมาแบ่งปันกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศประการหนึ่ง หรือสัญญาซื้อขายซึ่งคู่สัญญามีสถานประกอบการ (Place of Business) ตั้งอยู่ในดินแดนคนละประเทศอีกประการหนึ่ง หรือสัญญาซื้อขายซึ่งคู่สัญญาตกลงอย่างชัดเจนว่าให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์

เหตุผลที่ต้องมีการกำหนดหลักการผิดสัญญาล่วงหน้าเพิ่มขึ้น เพราะหลักเกณฑ์การผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับกับสัญญาซื้อขายไม่สอดคล้องกับประเพณีทางการค้าและทางปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์และการซื้อขายสินค้า

- (1) สินค้าที่ซื้อไปเพื่อให้ส่วนตัวหรือในครอบครัวของผู้ซื้อ เว้นแต่ในขณะทำสัญญาผู้ขายมิได้รู้ และไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าผู้ซื้อต้องการซื้อไปเพื่อให้ส่วนตัวหรือในครอบครัวของผู้ซื้อ
- (2) ในการขายทอดตลาด หรือการบังคับคดี หรือการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย
- (3) สัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้า
- (4) หุ่น หุ่นกู่ ตราสารการลงทุน ตราสารหนี้ ตราสารเปลี่ยนมือ หรือเงินตรา
- (5) เรือ หรืออากาศยาน
- (6) กระแสไฟฟ้า คลื่นความถี่ หรือข้อมูล
- (7) สินค้าอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง"

*** ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 6 วางหลักไว้ว่า "สัญญาที่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ แม้จะมีการซื้อขายสินค้าอื่นหรือการให้บริการรวมอยู่ด้วย ก็ให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่การซื้อขายสินค้าอื่นหรือการให้บริการจะเป็นสาระสำคัญของสัญญายิ่งกว่า"

ระหว่างประเทศในปัจจุบัน คณะอนุกรรมการจึงเสนอให้มีหลักการผิดสัญญาล่วงหน้าแยกต่างหากจากหลักการผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้เพื่อให้นักธุรกิจ ผู้ประกอบกิจการค้าพาณิชย์ หรือพ่อค้าชาวไทยสามารถใช้ประโยชน์จากหลักการดังกล่าวได้²²

ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 15 ใช้ถ้อยคำว่า "การผิดสัญญาล่วงหน้า" ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกันกับการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Anticipatory Breach) แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าถ้อยคำดังกล่าวไม่สามารถสื่อความความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องได้ ดังนั้นผู้เขียนจะใช้คำว่า "การผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต หรือ Anticipatory Breach" แทนเมื่อกล่าวถึงการผิดสัญญาล่วงหน้าตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

หลัก Anticipatory Breach ตามแนวทางของร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... สามารถแบ่งแยกพิจารณาได้ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก หลักการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และส่วนที่สอง ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.3.1 หลักเกณฑ์การผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

หลัก Anticipatory Breach ตามร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 15 และมาตรา 16 ได้แบ่งแยกหลัก Anticipatory Breach ออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก การผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญาที่มีกำหนดชำระหนี้คราวหนึ่งคราวเดียว ประเภทที่สอง การผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญามีกำหนดชำระหนี้เป็นงวด ทั้งนี้หลัก Anticipatory Breach ในแต่ละประเภทยังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

²² คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติดำเนินการพัฒนากฎหมาย. แนวทางในการยกร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.legalreform.go.th/legal/m_produce/anu8/anu8-49_01/tendency_yograng.pdf [2007 November 1]

4.3.1.1 การผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญาที่มีกำหนดชำระหนี้คราวหนึ่งคราวเดียว

4.3.1.1.1 การผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีทั่วไป

หลัก Anticipatory Breach ในกรณีทั่วไปถูกบัญญัติรับรองไว้ในร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 15 วรรคหนึ่ง ซึ่งวางหลักไว้ว่า "ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนตั้งแต่ก่อนถึงกำหนดชำระหนี้ว่าคู่สัญญาฝ่ายนั้นจะไม่ชำระหนี้หรือไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญา..."

บทบัญญัติข้างต้นได้กำหนดเงื่อนไขของ Anticipatory Breach ในกรณีทั่วไปว่าต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไข 2 ประการดังต่อไปนี้

(1) กรณีมีพฤติการณ์ที่นำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach กล่าวคือ ต้องปรากฏว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าคู่สัญญาฝ่ายนั้นจะไม่ชำระหนี้หรือไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายได้

(2) พฤติการณ์ที่นำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach เกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขาย กล่าวคือ พฤติการณ์ที่นำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach เกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญา โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ก่อนแต่อย่างใด

ทั้งนี้เมื่อเข้าเงื่อนไขทั้งสองประการข้างต้นครบถ้วนแล้ว กรณีถือได้ว่าเกิด Anticipatory Breach ขึ้นแล้ว

ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้ขายต้องผลิตรองเท้าเพื่อส่งมอบให้กับผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขาย โดยมีกำหนดส่งมอบรองเท้าในวันที่ 31 มกราคม 2550 แต่ปรากฏว่าในวันที่ 15 มกราคม 2550 โรงงานของผู้ขายเกิดเหตุคนงานประท้วงหยุดงาน ทำให้ผู้ขายไม่สามารถผลิตรองเท้าเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อได้ตามกำหนดเวลาในสัญญาซื้อขายได้ กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าผู้ขายงดเว้นกระทำการผลิตสินค้าซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ขายจะไม่ส่งมอบรองเท้าให้แก่ผู้ซื้อในวันที่ 31 มกราคม 2550 ซึ่งเป็นกำหนดเวลาส่งมอบรองเท้าตามสัญญาซื้อขาย พฤติการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าเกิด

Anticipatory Breach ในกรณีทั่วไปแล้วแม้ยังไม่ถึงกำหนดเวลาส่งมอบในวันที่ 31 มกราคม 2550 ก็ตาม เป็นต้น

4.3.1.1.2 การผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีการผิดสัญญาในสาระสำคัญ

ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 15 วรรคสาม วางหลักไว้ว่า “ในกรณีที่การผิดสัญญาล่วงหน้ามีลักษณะเป็นการผิดสัญญาตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง ...”

บทบัญญัติข้างต้นได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ Anticipatory Breach ในกรณีการผิดสัญญาในสาระสำคัญอันประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการดังต่อไปนี้

(1) กรณีมีพฤติการณ์ที่นำไปสู่การเกิด Anticipatory Breach กล่าวคือ ต้องมีพฤติการณ์ตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ ได้แก่

(1.1) ต้องปรากฏว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นการแสดงออกอย่างชัดเจนว่า คู่สัญญาฝ่ายนั้นจะไม่ชำระหนี้หรือจะส่งผลให้คู่สัญญาฝ่ายนั้นไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้

(1.2) พฤติการณ์เกิดขึ้นก่อนถึงกำหนดชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์

(2) Anticipatory Breach ต้องมีลักษณะเป็นการผิดสัญญาในสาระสำคัญตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ การผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าต้องมีลักษณะ 2 ประการ ได้แก่

* ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 14 วรรคหนึ่ง วางหลักไว้ว่า “ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงที่เป็นสาระสำคัญแห่งสัญญา (Breach of Fundamental Term) หรือฝ่าฝืนข้อตกลงใดที่ทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียหายหรือสูญเสียสิทธิประโยชน์ที่เป็นสาระสำคัญแห่งสัญญา

(2.1) ต้องเป็นการผิดสัญญาที่เกิดจากการฝ่าฝืนข้อตกลงที่เป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาซื้อขาย หรือเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงใดที่จะส่งผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายได้รับความเสียหายหรือสูญเสียสิทธิประโยชน์ที่เป็นสาระสำคัญแห่งสัญญา

(2.2) ฝ่ายที่ผิดสัญญาต้องสามารถคาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถึงความเสียหายหรือสูญเสียจากการผิดสัญญาในอนาคตได้อยู่ก่อนแล้ว

หากการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตประกอบด้วยลักษณะ 2 ประการตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง แล้ว กรณีย่อมถือว่าเกิด Anticipatory Breach ในกรณีการผิดสัญญาในสาระสำคัญขึ้นแล้ว

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ขายต้องผลิตรองเท้าเพื่อส่งมอบให้กับผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ โดยมีกำหนดส่งมอบในวันที่ 31 มกราคม 2550 ทั้งนี้ในสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ยังระบุด้วยว่าผู้ซื้อต้องการนำรองเท้าไปแจมนักกีฬาเพื่อใช้ในการแข่งขันกีฬาที่จะมีขึ้นในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2550 แต่ปรากฏว่าในวันที่ 15 มกราคม 2550 โรงงานของผู้ขายเกิดเหตุคนงานประท้วงหยุดงานทำให้ผู้ขายไม่สามารถผลิตรองเท้าเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อได้ตามกำหนดเวลาในสัญญาซื้อขายได้ และเหตุการณ์ประท้วงนั้นผู้ขายคาดเห็นได้ว่าจะเกิดขึ้น เพราะผู้ขายเคยนัดเจรจาปัญหาข้อขัดแย้งซึ่งเป็นเหตุประท้วงกับกลุ่มคนงานมาก่อนหน้านี้แล้วแต่การเจรจาประสบความสำเร็จล้มเหลว กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าผู้ขายงดเว้นผลิตสินค้าซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ขายจะไม่ส่งมอบรองเท้าให้แก่ผู้ซื้อในวันที่ 31 มกราคม 2550 ซึ่งเป็นกำหนดเวลาส่งมอบรองเท้าตามสัญญาซื้อขายได้ และการที่ผู้ขายไม่สามารถส่งมอบรองเท้าให้แก่ผู้ซื้อภายในกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงที่ทำให้ผู้ซื้อสูญเสียสิทธิประโยชน์ที่เป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาซื้อขายเนื่องจากผู้ซื้อไม่สามารถนำรองเท้าไปแจมนักกีฬาเพื่อใช้ในการแข่งขันกีฬาที่จะมีขึ้น ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2550 ได้ พฤติการณ์เช่นนี้ถือได้ว่าเกิด Anticipatory Breach ในกรณีการผิดสัญญาในสาระสำคัญแล้ว เป็นต้น

(Fundamental Breach) ซึ่งผู้ผิดสัญญาได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถึงความเสียหายหรือสูญเสียเช่นนั้นแล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายจะบอกเลิกสัญญาโดยมีพักต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนก็ได้ (Avoidance or Cancellation of Contract)"

4.3.1.2 การผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญามีกำหนดชำระหนี้เป็นงวด

ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 16 วางหลักไว้ว่า "ในสัญญาที่ผู้ขายจะต้องส่งมอบสินค้าเป็นงวดตั้งแต่สองงวดขึ้นไป หากผู้ขายผิดสัญญาในการส่งมอบงวดใดงวดหนึ่ง..."

บทบัญญัติข้างต้นได้กำหนดเงื่อนไขของ Anticipatory Breach ในกรณีสัญญามีกำหนดชำระหนี้เป็นงวด ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการดังต่อไปนี้

(1) สัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์มีลักษณะเป็นสัญญาที่มีกำหนดชำระหนี้เป็นงวด กล่าวคือ สัญญาซื้อขายกำหนดให้ผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อเป็นงวดตั้งแต่ 2 งวดขึ้นไป โดยไม่คำนึงว่าผู้ซื้อจะมีหน้าที่ชำระราคาสินค้าในคราวเดียวหรือแบ่งชำระเป็นงวดตั้งแต่ 2 งวดขึ้นไป

(2) ผู้ขายผิดสัญญาในการส่งมอบงวดใดงวดหนึ่ง กล่าวคือ ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าในงวดใดงวดหนึ่งตามที่กำหนดในสัญญา ทั้งนี้การไม่ส่งมอบสินค้าในงวดใดงวดหนึ่งถือว่าการผิดสัญญาในงวดที่ไม่ส่งมอบนั้น และถือว่าการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในงวดถัดไปที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาส่งมอบด้วย

ยกตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายรองเท้ากำหนดให้ผู้ขายส่งมอบรองเท้าให้ผู้ซื้อเป็นงวด โดยแบ่งออกเป็น 3 งวด งวดแรก ในวันที่ 31 มกราคม 2550 งวดที่สอง ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 และงวดที่สาม ในวันที่ 31 มีนาคม 2550 แต่ปรากฏว่าในงวดที่สอง วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 ผู้ขายไม่ส่งมอบรองเท้าให้แก่ผู้ซื้อ กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าการไม่ส่งมอบสินค้านองเท้าในงวดที่สองก่อให้เกิด Anticipatory Breach สำหรับการชำระหนี้ในงวดอนาคตคืองวดที่สามแล้ว เป็นต้น

4.3.2 ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ผลอันเกิดจาก Anticipatory Breach ตามร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญาที่มีกำหนดชำระ

หนึ่งคราวหนึ่งคราวเดียว ประการที่สอง ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญามีกำหนดชำระหนี้เป็นงวด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.2.1 ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญาที่มีกำหนดชำระหนี้คราวหนึ่งคราวเดียว

4.3.2.1.1 ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีทั่วไป

ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 15 วรรคหนึ่ง วางหลักไว้ว่า "...คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิระงับการชำระหนี้ส่วนของตนไว้ได้ โดยถือว่าคู่สัญญาฝ่ายแรกผิดสัญญาล่วงหน้า (Anticipatory Breach) ทั้งยังมีสิทธิเรียกสิ่งที่ได้ชำระให้ไปก่อนหน้านั้นคืนจากฝ่ายที่ผิดสัญญาล่วงหน้าได้ด้วย แต่ไม่อาจกระทำให้นुकคณภายนอกผู้รับโอนโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทนต้องถูกกระทบกระเทือนสิทธิ"

ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 15 วรรคสอง วางหลักไว้ว่า "คู่สัญญาฝ่ายที่มีสิทธิตามวรรคหนึ่งจะต้องแจ้งให้ฝ่ายที่ผิดสัญญาล่วงหน้าได้ทราบโดยพลันว่าตนจะใช้สิทธินั้น แต่ถ้าฝ่ายที่ผิดสัญญาล่วงหน้าสามารถหาประกันที่เพียงพอมาให้ได้ สิทธิตามวรรคหนึ่งย่อมระงับสิ้นไป"

บทบัญญัติมาตรา 15 วรรคหนึ่งและวรรคสองได้บัญญัติถึงผลที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีทั่วไป โดยสามารถแบ่งแยกพิจารณาได้ 3 ประการดังนี้

(1) คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีสิทธิระงับการชำระหนี้ส่วนของตนได้ กล่าวคือ คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายสามารถระงับหรือยับยั้งการเตรียมการเพื่อปฏิบัติการชำระหนี้ของตนของตามสัญญาซื้อขายเอาไว้ก่อนได้ แม้จะปรากฏว่าการระงับหรือยับยั้งเช่นนั้น อาจทำให้คู่สัญญาฝ่ายนั้นไม่สามารถชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาได้ตาม

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงเข้าทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ ในวันที่ 1 กันยายน 2550 โดยกำหนดเวลาชำระราคาในวันที่ 1 ตุลาคม 2550 และกำหนดเวลาส่งมอบรถยนต์ในวันที่ 30 ตุลาคม 2550 ผู้ซื้อได้ออกเช็คลงวันที่ 1 ตุลาคม 2550 เพื่อชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายในขณะที่เข้าทำสัญญาซื้อขายแล้ว ต่อมาในวันที่ 15 กันยายน 2550 ผู้ซื้อประสบปัญหาทางธุรกิจอย่างหนัก และถูกเจ้าหนี้หลายรายฟ้องคดีเรียกเงินตามเช็ค พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ซื้อจะไม่สามารถชำระราคาสินค้าเมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายได้ เช่นนี้ผู้ขายซึ่งเป็นผู้สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีสิทธิระงับกระบวนการผลิตรถยนต์ได้ทันที แม้การระงับการผลิตจะส่งผลให้ผู้ขายไม่สามารถส่งมอบรถยนต์ให้แก่ผู้ซื้อได้ทัน ภายในวันที่ 30 ตุลาคม 2550 ซึ่งเป็นกำหนดเวลาส่งมอบรถยนต์ตามสัญญาก็ตาม เป็นต้น

(2) คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกสิ่งที่ได้ชำระให้ไปก่อนหน้านั้นคืนจากฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ด้วย แต่ไม่อาจทำให้บุคคลภายนอกผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนต้องถูกกระทบกระเทือนสิทธิไปด้วย กล่าวคือ หากคู่สัญญาฝ่ายฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายเคยชำระทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ให้แก่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาไปก่อนหน้านั้น คู่สัญญาฝ่ายนั้นสามารถเรียกทรัพย์สินที่เคยชำระให้ไปแล้วนั้นคืนจากคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ แต่หากคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้โอนสิ่งที่ได้รับชำระให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว เช่นนี้คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายไม่มีสิทธิเรียกคืนทรัพย์สินนั้นจากบุคคลภายนอกได้

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงเข้าทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ในวันที่ 1 กันยายน 2550 โดยกำหนดเวลาชำระราคาวันที่ 30 ตุลาคม 2550 และกำหนดให้ผู้ขายส่งมอบรถยนต์ในวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ผู้ซื้อออกเช็คลงวันที่ 30 ตุลาคม 2550 เพื่อชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายในขณะที่เข้าทำสัญญาซื้อขาย และในวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ผู้ขายส่งมอบรถยนต์ให้กับผู้ซื้อเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อมาในวันที่ 15 กันยายน 2550 ผู้ซื้อประสบปัญหาทางธุรกิจอย่างหนักและถูกเจ้าหนี้หลายรายฟ้องคดีเรียกเงินตามเช็ค พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ซื้อจะไม่สามารถชำระราคาเมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาซื้อขายได้ เช่นนี้ผู้ขายซึ่งเป็นผู้สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกรถยนต์ที่ส่งมอบให้ไปก่อนหน้านั้นคืนจากผู้ซื้อได้ แต่หากผู้ซื้อได้โอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ให้แก่บุคคลภายนอกผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนแล้ว ผู้ขายไม่สามารถเรียกรถยนต์คืนนั้นคืนจากบุคคลภายนอกได้ เป็นต้น

(3) ก่อนการใช้สิทธิระงับชำระหนี้หรือสิทธิเรียกทรัพย์ที่ได้ชำระให้ไปก่อนหน้านั้นคืนตามวรรคหนึ่ง คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายต้องแจ้งให้คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาทราบล่วงหน้าโดยพลันว่าตนจะใช้สิทธิเช่นว่านั้น กล่าวคือ คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีหน้าที่แจ้งไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาว่าต้องการจะใช้สิทธิระงับชำระหนี้หรือจะเรียกสิ่งที่ได้ชำระให้ไปก่อนหน้านั้นคืน และการแจ้งถึงการใช้สิทธิข้างต้นต้องกระทำในทันที ทั้งนี้หากคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาให้ประกันว่าจะมีการชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาและประกันนั้นมีจำนวนเพียงพอกับการชำระหนี้ตามสัญญาแล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายย่อมไม่มีสิทธิระงับชำระหนี้ของตนหรือเรียกสิ่งที่ได้ชำระให้ไปก่อนหน้านั้นคืนได้อีกต่อไป

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงทำสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ต่อมาเมื่อพฤติการณ์ปรากฏว่าผู้ซื้อประสบปัญหาทางการเงินอย่างหนักอันแสดงให้เห็นว่าผู้ซื้อจะไม่สามารถชำระราคาสินค้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้ เช่นนี้ผู้ขายมีหน้าที่แจ้งให้ผู้ซื้อได้ทราบล่วงหน้าโดยพลันว่า ผู้ขายต้องการใช้สิทธิระงับการผลิตสินค้าหรือจะเรียกสินค้าที่เคยส่งมอบให้ผู้ซื้อไปก่อนหน้านั้นคืน อย่างไรก็ตามหากผู้ซื้อให้ประกันอย่างเพียงพอแล้ว ผู้ขายไม่มีสิทธิระงับการผลิตสินค้าหรือจะเรียกสินค้าที่ส่งมอบให้ไปก่อนหน้านั้นคืนได้อีกต่อไป เป็นต้น

4.3.2.1.2 ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีการผิดสัญญาในสาระสำคัญ

ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 15 วรรคสาม วางหลักไว้ว่า "...คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ แต่จะต้องบอกกล่าวล่วงหน้าตามสมควร เพื่อให้โอกาสฝ่ายที่ผิดสัญญามีโอกาสจัดหาประกันที่เพียงพอมาก่อน เว้นแต่ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะได้แสดงชัดแจ้งแล้วว่าเขาจะไม่ชำระหนี้อย่างแน่นอน"

บทบัญญัติข้างต้นได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจาก Anticipatory Breach ในกรณีการผิดสัญญาในสาระสำคัญ โดยสามารถแบ่งแยกพิจารณาได้ 2 ประการดังนี้

(1) คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ กล่าวคือ เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งกระทำผิดสัญญาที่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตแล้ว และการผิดสัญญาเช่นนั้นก็มีลักษณะเป็นการผิดสัญญาในสาระสำคัญตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง ย่อมส่งผลให้

คู่สัญญาอีกฝ่ายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ได้ทันที แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามสัญญาก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายที่จะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือไม่ก็ได้

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงทำสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ในวันที่ 1 มกราคม 2550 และกำหนดเวลาส่งมอบสินค้าในวันที่ 30 มกราคม 2550 ต่อมาปรากฏว่าผู้ขายไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อภายในวันที่ 30 มกราคม 2550 เนื่องจากเกิดเหตุคนงานประท้วงในโรงงานของผู้ขายและผู้ขายสามารถได้คาดเห็นได้ล่วงหน้าว่าจะเหตุการณ์เช่นนั้นขึ้น กรณีดังกล่าวส่งผลให้ผู้ซื้อไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสินค้าตามสัญญาได้อันเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันทีแม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระส่งมอบสินค้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ก็ตาม เป็นต้น

(2) คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีหน้าที่บอกกล่าวล่วงหน้าตามสมควร เพื่อให้โอกาสฝ่ายที่ผิดสัญญาจัดหาประกันที่เพียงพอมาให้ก่อนใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา กล่าวคือ คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายมีหน้าที่บอกกล่าวไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาล่วงหน้า ตามสมควรว่าต้องการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาได้หาประกันการชำระหนี้ในจำนวนที่เพียงพอมาให้เสียก่อน เพราะหากมีการให้ประกันที่เพียงพอแล้วจะส่งผลให้สิทธิบอกเลิกสัญญาระงับลงและคู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายต้องผูกพันตามสัญญาเดิมต่อไป อย่างไรก็ตามหาก Anticipatory Breach เกิดขึ้นจากการปฏิเสธอย่างชัดแจ้งว่าจะไม่ชำระหนี้ตามสัญญาโดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความ

เสียหายไม่มีหน้าที่บอกกล่าวล่วงหน้าเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สัญญาอีกฝ่ายจัดหาประกันที่เพียงพอมาให้ก่อนแต่อย่างใด²³

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงทำสัญญาซื้อขายสินค้าในวันที่ 1 มกราคม 2550 และกำหนดเวลาส่งมอบสินค้าในวันที่ 30 มกราคม 2550 ต่อมาเมื่อมีเหตุการณ์ปรากฏว่าผู้ขายไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อภายในวันที่ 30 มกราคม 2550 เนื่องจากเกิดเหตุคนงานประท้วงในโรงงานของผู้ขายและผู้ขายสามารถได้คาดเห็นได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นขึ้น เช่นนี้ผู้ซื้อมีหน้าที่แจ้งไปยังผู้ขายล่วงหน้าตามสมควรว่าต้องการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเพื่อให้โอกาสผู้ขายมีโอกาสจัดหาประกันที่เพียงพอมาให้ก่อนใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาจริง แต่หาก Anticipatory Breach เกิดจากการที่ผู้ขายปฏิเสธอย่างชัดเจนว่าจะไม่ส่งมอบสินค้าให้เมื่อถึงกำหนดเวลาตามสัญญาแล้ว เช่นนี้ผู้ซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าแต่อย่างใด เป็นต้น

4.3.2.2 ผลอันเกิดจากการผิดสัญญาที่คาดหมายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีสัญญาที่กำหนดชำระหนี้เป็นงวด

ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... มาตรา 16 วางหลักไว้ว่า "... ผู้ซื้อจะบอกเลิกสัญญาเฉพาะงวดนั้นก็ได้ หากการผิดสัญญาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ขายจะผิดสัญญาในงวดต่อไปอีกด้วยผู้ซื้อจะบอกเลิกสัญญาสำหรับการส่งมอบงวดต่อไปด้วยก็ได้ โดยต้องใช้สิทธินั้นภายในเวลาอันสมควร และถ้าการผิดสัญญาในงวดใดทำให้สินค้าที่ได้ส่งมอบไปก่อนและที่จะส่งมอบหลังจากงวดนั้นเป็นอันไร้ประโยชน์แก่ผู้ซื้อ เพราะเหตุแห่งสภาพของสินค้าจะต้องใช้ประกอบกัน หรือเพราะผิดวัตถุประสงค์แห่งสัญญาที่คู่สัญญาได้คาดหมายไว้ตั้งแต่ขณะทำสัญญา ให้ถือว่าเป็นการผิดสัญญาตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง ซึ่งผู้ซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยมิพักต้องบอกกล่าวล่วงหน้า"

²³ คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนากฎหมาย. สรุปประเด็นการประชุมครั้งที่ 4[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.legalreform.go.th/legal/m_pro_duce/anu8/anu8-49_01/summeeting04.pdf[2007 November 1]

บทบัญญัติข้างต้นได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจาก Anticipatory Breach ในกรณีสัญญาที่กำหนดชำระหนี้เป็นงวดโดยสามารถแบ่งแยกพิจารณาได้ 3 ประการดังต่อไปนี้

(1) ผู้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในงวดที่ผู้ขายไม่ชำระหนี้ กล่าวคือ การที่ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าในงวดใดงวดหนึ่งถือได้ว่าผู้ขายผิดสัญญาในงวดนั้นแล้ว กรณีเช่นนี้ไม่ใช่ Anticipatory Breach แต่เป็นการผิดสัญญาในกรณีปกติทั่วไป ดังนั้นผู้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในงวดที่ไม่มีการชำระหนี้ได้

ยกตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายสินค้ากำหนดให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าให้ผู้ซื้อเป็นงวด โดยแบ่งออกเป็น 3 งวด งวดแรก ในวันที่ 31 มกราคม 2550 งวดที่สอง ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 และงวดที่สาม ในวันที่ 31 มีนาคม 2550 แต่ปรากฏว่าในงวดที่สองคือวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ เช่นนี้ผู้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในงวดที่สองซึ่งเป็นงวดไม่มีชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายได้ เป็นต้น

(2) กรณีที่การผิดสัญญาที่เกิดขึ้นในงวดใดงวดหนึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ขายจะผิดสัญญาในงวดต่อไปอีกด้วย ผู้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาสำหรับการส่งมอบในงวดถัดไปที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ได้แต่ต้องทำภายในเวลาอันสมควร กล่าวคือ หากผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าในงวดใดงวดหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ขายจะไม่ส่งมอบสินค้าในงวดถัดไปอีกด้วย ผู้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในงวดที่ไม่มีการส่งมอบและในงวดถัดไปที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาส่งมอบได้ ทั้งนี้การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาต้องกระทำภายในระยะเวลาอันสมควรด้วย

ยกตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายสินค้ากำหนดให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าให้ผู้ซื้อเป็นงวด โดยแบ่งออกเป็น 3 งวด งวดแรก ในวันที่ 31 มกราคม 2550 งวดที่สอง ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 และงวดที่สาม ในวันที่ 31 มีนาคม 2550 แต่ปรากฏว่าในงวดที่สองคือวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ และพฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ขายจะไม่ส่งมอบสินค้าอีกในงวดถัดไปอีกคืองวดที่สาม ผู้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในงวดที่สามได้ภายในเวลาอันสมควร เป็นต้น

(3) กรณีที่การผิดสัญญาในงวดใดงวดหนึ่งทำให้สินค้าที่ได้ส่งมอบไปก่อนและที่จะส่งมอบหลังจากงวดนั้นเป็นอันไร้ประโยชน์แก่ผู้ซื้อ เพราะเหตุแห่งสภาพของสินค้าจะต้องใช้ประกอบกันหรือเพราะผิดวัตถุประสงค์แห่งสัญญาที่คู่สัญญาได้คาดหมายไว้ตั้งแต่ขณะทำสัญญา ผู้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทุกงวด กล่าวคือ หากการที่ผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าในงวดใดงวดหนึ่ง เป็น

เหตุให้ผู้ซื้อไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสินค้าที่ผู้ขายได้ส่งมอบแล้วหรือที่จะส่งมอบในอนาคตได้อีกต่อไป เพราะสภาพสินค้าที่ผู้ขายส่งมอบจำเป็นต้องใช้ประกอบกัน หรือเพราะการไม่ส่งมอบสินค้าในงวดใดงวดหนึ่งถือว่าผิดวัตถุประสงค์แห่งสัญญาที่ผู้ซื้อและผู้ขายได้คําหมายไว้ตั้งแต่เข้าทำสัญญา ให้ถือว่าผู้ขายได้กระทำผิดสัญญาในสาระสำคัญตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง และผู้ซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาสำหรับการส่งมอบทุกงวดตามสัญญาซื้อได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อนล่วงหน้า

ยกตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขายเครื่องจักรกำหนดให้ผู้ขายส่งมอบชิ้นส่วนเครื่องจักรให้แก่ผู้ซื้อเป็นงวดเพื่อมาประกอบเป็นเครื่องจักรที่สมบูรณ์และใช้งานได้ โดยการส่งมอบแบ่งออกเป็น 3 งวด งวดแรก ในวันที่ 31 มกราคม 2550 งวดที่สอง ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 และงวดที่สาม ในวันที่ 31 มีนาคม 2550 แต่ปรากฏว่าในงวดที่สองคือวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2550 ผู้ขายไม่ส่งมอบชิ้นส่วนของเครื่องจักรให้แก่ผู้ซื้อ พฤติการณ์ที่ผู้ขายไม่ส่งมอบชิ้นส่วนในงวดดังกล่าวทำให้ผู้ซื้อไม่สามารถนำชิ้นส่วนที่ได้ส่งมอบในงวดที่หนึ่งและที่จะส่งมอบในงวดที่สามมาประกอบเป็นเครื่องจักรที่สมบูรณ์และใช้งานได้ ผู้ซื้อจึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้สำหรับการส่งมอบทุกงวดตามสัญญาคือ งวดที่หนึ่ง งวดที่สอง และงวดที่สาม ได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวไปยังผู้ขายก่อนล่วงหน้า เป็นต้น

จากหลัก Anticipatory Breach ที่ปรากฏตามร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ พ.ศ. ... ที่กล่าวไปข้างต้นนั้น เป็นหลักการผิดสัญญาหลักการใหม่ซึ่งสามารถปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการผิดสัญญาในอนาคตได้ ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าหลัก Anticipatory Breach ดังกล่าวมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขและเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญาที่คําหมายไว้ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 6